

ח' בטבת התש"ע - 1.1.2010 - 25.12.2009
גליין 77

מתי ואיך הומצא הספר של זנד

טוני ג'ודט בא לחזק את טענת שלמה זנד בספרו "מתי ואיך הומצא העם היהודי?", כאילו ההתקשרות היהודית על "פיסת טריטוריה קטנה אחת" היא הגורם ל"תסבוכת הישראלית-פלסטינית", ויצא מחזק את רוחנו שלנו

עמנואל בון

התסכול המובן נוכח אי-פיתורו של הסכסוך הישראלי-פלסטיני גורם לאנשים מסוימים לטעון, שהתנאי להיעלמות הסכסוך הוא שאחד הצדדים יוותר. אך מה קורה אם שני הצדדים מגלים נחישות להתמיד לעד? תשובה פרוידיאנית לשאלה זו ניתנה לאחרונה על ידי – ניחשתם – יהודים: הסבירו ליהודים (אבל לא חלילה לפלסטינים) שהם למעשה אינם קיימים, ואז הם יחדלו להילחם למען "העצמי הדמיוני" שלהם.

הגיזנית לא ניתן להתווכח עם הטענה, שללא ישראלים או פלסטינים (או שניהם) לא יהיה סכסוך ישראלי-פלסטיני; שללא קיומם של יהודים לא תהיה אנטישמיות (האמנם?); ושאלמלא הומצאו המכונות לא היו מתרחשות תאונות דרכים שבהן מעורבות מכונות. למעשה, גם אין סיבה לציין כל זאת, אלא אם כן אתה מצליח להראות שמה שסברת כי הוא מציאות – הוא למעשה רק אשלייה. שלוף את היהודים הלוחמים ממערתו של אפלטון, אלץ אותם להכיר בכך שמה שהם סברו כי הוא אמיתי ומציאותי הוא רק פיקציה ותרמית, ופתרת את הסכסוך הערבי-ישראלי.

זאת ההנחה שביסוד טיעונו של שלמה זנד בספרו "מתי ואיך הומצא העם היהודי?" (2008).

כהיסטוריון של צרפת המודרנית ושל אירופה באוניברסיטת תל-אביב, זנד אינו מומחה למזרח התיכון ולקדום ולהיסטוריה היהודית, ומומחים בתחומים אלה פטרו את ספרו בלעג כחיבור זול ומביך של זיוף ותעמולה. אפילו ההיסטוריון הבריטי טוני ג'ודט (Ton Judt) – שגם הוא מומחה להיסטוריה של אירופה המודרנית וגם הוא יהודי אנטי-ציוני – [מודה במאמרו "על ישראל לוותר על האגדה האתנית שלה"](#) כי תרומתו של זנד להיסטוריה היהודית "היא במקרה הטוב מיותרת". ג'ודט אינו מתווכח על כך שספרו של זנד הוא מרושל מבחינה אקדמית, אך טוען כי רשלנות זו אינה רלוונטית (ואפילו נסלחת) – לשיטתו של ג'ודט, העיקר הוא הנקודה שאותה מנסה זנד להבהיר: "הסטייה שבהתקשרות לזהות יהדות אוניברסלית עם פיסת טריטוריה קטנה אחת... היא הגורם היחיד החשוב ביותר האחראי לכישלון לפתור את התסבוכת הישראלית-פלסטינית". במילים אחרות, אחד מעיקרי היהדות המרכזיים הוא בבחינת "סטייה", והגורם "היחיד החשוב ביותר" לסכסוך הישראלי-פלסטיני.

לפיכך, על היהודים לזנוח את אחד החשובים שבעיקרי אמונתם – אמונה הנותנת להם תקווה ומסייעת להם לשרוד במשך אלפיים שנות גלות. לעומת זאת, ההשקפה האיסלאמית, שיש "לשחרר" מידי "הכופרים" כל פיסת אדמה שהיתה אי-פעם בשליטת מוסלמים, אינה גורמת שום בעיה. גם לא התקשרותם של הפלסטינים לפלוש לישראל בעזרת מיליוני צאצאים (או הטוענים לצאצאות) של פליטי 1948, או הכחשתם את עצם קיומו של בית המקדש בירושלים. הבעיה אינה התיאולוגיה המוסלמית או המיתולוגיה הפלסטינית, אלא האמונה היהודית.

"תקוותו" האולטימטיבית של ג'ודט היא יצירת מה שהוא מכנה "הבחנה טבעית" בין יהודים ובין ישראל. אכן, צודק ג'ודט בהנחתו, כי אם יהודים יאבדו את אחדותם כעם וינטשו את אמונתם, ישראלים בהכרח יתהו מהו הדבר שלמענו הם נלחמים – ושזוהי, ללא ספק, אחת הדרכים לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

לזכותו של ג'ודט ייאמר, כי הוא מבטא בבהירות את מה שהשיח הציבורי האירופי רומז עליו זה שנים: שאם מחיר הקיום היהודי הוא מלחמה שעלולה לא להסתיים לעולם, אזי היהודים "מוכרחים" לוותר.

אבל הם לא מוותרים. שלושת אלפי שנה של היסטוריה יהודית, ושל הישרדות שאין לתארה, סותרות את תקוות השווא של ג'ודט. עלינו, היהודים, לעמוד אפוא על המשמר ולהכיר בכך שקיומנו אכן תלוי באחדותנו ובאמונתנו, ולהודות לשלמה זנד ולטוני ג'ודט, שבקריאתם לישראל להיכנע, הם מזכירים לנו זאת ומחזקים את רוח הקרב שלנו.